

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

O. V. AMMUNDSEN

SÆRTRYK AF UNIVERSITETETS FESTSKRIFT
NOVEMBER 1937

Neurologer over ...

W. Mündler

NEKROLOGER OVER UNIVERSITETSLÆRERE

DØDE I 1936—37

O. V. AMMUNDSEN

19. AUGUST 1875—1. DECEMBER 1936

Ove Valdemar Ammundsen — født 19. August 1875 i N. Felding som Søn af Sognepræst Peter Ammundsen og Hustru Frederikke Augusta f. Sørensen — oplevede Barndomstidens Opvækst i Pjedsted Præstegaard mellem Fredericia og Vejle, nær ved den gamle Grænse, og her har han efter alt at dømme modtaget et saadant Indtryk af dansk Præstegaardsliv og -kultur og af den nationale Kamp i den umiddelbare Nærhed, at det blev bestemmende for hele hans Livsgang og hans kommende Indsats.

Efter 1893 at være blevet Student fra Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvor Johannes Helms havde holdt hans sønderjydske Interesse vaagen og sammen med Leuning givet ham en grundig historisk-filologisk Udrustning, valgte han straks at studere Teologi for derigennem at faa Lejlighed til en intellektuel Klaring af de religiøse Spørgsmaal, der stærkt optog ham. Hurtigt gjorde han sig bemærket ved sine sjældne videnskabelige Evner, sin Klarhed og sin glimrende Hukommelse. 20 Aar gammel vandt han Universitetets Guldmedalje for en nytestamentlig-isagogisk Afhandling om Ægtheden af 2. Peters Brev, der af Bedømmelsesudvalget fik en usædvanlig hædrende Omtale, og 1899 tog han teologisk Embeds-eksamen med Udmærkelse. Fredrik Nielsen, J. C. Jacobsen og P. Madsen, paa sin Vis ogsaa Høffding, havde i hans Studentertid betydet mest for ham.

Efter Eksamen paabegyndte Ammundsen en Studierejse, der førte

ham til Erlangen, Halle og Berlin, hvor særlig Kolde, Zahn, Loofs, Kähler og Harnack blev hans Lærere, uden at man kan sige, at han traadte i noget bestemt Discipelforhold til nogen af dem. Hvad han tilegnede sig fra andre, tilegnede han sig altid i stor Frihed. Hvad hans Studiers Art angaar, var Retningslinien kirkehistorisk, men han arbejdede stadig ved Siden af med nytestamentlige og systematiske Problemer, saaledes som han vedblev med det hele sit Liv.

Da imidlertid Professor Fredrik Nielsen i Aaret 1900 blev udnævnt til Biskop over Aalborg Stift, fulgte Ammundsen trods sin Ungdom en Henstilling fra Medlemmer af det teologiske Fakultet om at søge det ledige Professorat i Kirkehistorie og deltog i den Konkurrence om Stillingen, som blev udskrevet, af hvilken han 1901 gik ud som Sejrherr, idet Flertallet af den sagkyndige Komité stemte paa ham. En litterær Frugt af Konkurrencen var Bogen om Novatian, udarbejdet med tre Maaneders Frist.

Kun 26 Aar gammel begyndte Ammundsen saaledes sin Universitetsgerning. Han blev modtaget med store Forventninger af de studerende og erobrede sig hurtigt en sikker Stilling mellem Fakultetets Lærere; paa en ny selvstændig Maade fæstnede han den fremtrædende Position, Kirkehistorien havde haft allerede under hans Forgænger.

Han havde store Gaver som Lærer, fængslende Form, overordentlig Klarhed og Evne til at incitere til selvstændigt Arbejde. I udpræget Grad var han Teolog, interesseret i at føre sine Elever ind i det karakteristiske og egenartede ved den kristne Religion og dens Historie gennem Tiderne. Men samtidig havde han et aabent Blik til alle Sider og søgte altid stærkt at understrege de Linier, der forbandt Kirkens Liv gennem Tiderne med Profanhistorien og alt menneskeligt Aands- og Kulturliv. Der var et vist humanistisk Drag over hans Undervisning, men det inderste og bærende var en vidtfavnende Kærlighed til hele Kirkens Liv og en intensiv Bestræbelse for at finde ind til Sjælen i de forskelligste, ofte fremmedartede Fænomener og Personligheder, han tog frem til Behandling. Gennem sin Analyse vidste han at puste Liv i det forbigangne, saa at det fik Kontakt med Nutidens Liv, og det var hans urokkelige Overbevisning, at Studiet af Kirkehistorien maatte føre dens Dyrkere ud over al Snæverhed og give dem en vid Horizont i deres Opfattelse og en dyb kristelig Samfølelse til alle Sider.

Forelæsningsformen var vel den, der laa ham nærmest og gav ham rigest Mulighed for at udfolde sig. Men med Dygtighed og Held optog han ogsaa Laboratorieøvelsernes Teknik, som hans Forgænger ikke havde benyttet sig af, og kom derved til at give mange af sine Elever noget af det bedste, de modtog af ham som Forberedelse til senere selvstændigt Arbejde. Men hvad der maaske mere end noget andet gav ham hans særlige Stilling som Lærer for en Generation af Studenter var det, at han i en Tid, hvor Modsætningen mellem en ældre ortodoks Kristendomsopfattelse og fri teologisk Forskning følte meget stærkt, kom til at virke forsonende og frigørende ved sin Forening af pietetsfuld Rodfæstethed i det gamle og fordomsfri Anerkendelse og Anvendelse af de nye kritiske Metoder i Teologien. Hans Klogskab, Klarhed og Redelighed indgav en umiddelbar Tillid, og dertil kom et stærkt Indtryk af hans Personlighed med dens Renhed, Alvor og Uselviskhed, ofte gennemlyst af smittende dansk Humor.

I Ammundsens Maade at tage Kirkehistorien paa var der sikkert adskilligt, der stod i Forbindelse med Førkrigstidens Individualisme og dens stærke Interesse for de store Personligheder. Men der var heri ogsaa et Stykke realistisk Videnskab, for saa vidt som han herigennem søgte ind til det mest egenartede i Religionens Verden. Men hertil kom noget andet. Med Forkærlighed søgte han overalt at trække de aandshistoriske og idéhistoriske Linier op. Hertil havde han store Forudsætninger i sine betydelige systematiske og filosofiske Evner. Paa en Maade blev han ikke blot Lærer i Kirkehistorie, men ogsaa i Religionsfilosofi for de teologiske studerende i en Periode, der i særlig Grad interesserede sig for Grænsespørgsmaalene mellem Religion og Videnskab.

Teologisk var Ammundsen rodfæstet i dansk Lutherdom og hans Lutherstudier forstærkede gennem Aarene mere og mere hans lutherske Grundposition; men han forbandt hermed et aabent Sind for nyere teologiske Strømninger. Han havde lært meget af saavel Harnack som Ritschl og i adskilligt stod han F. C. Krarups Synspunkter nær. Karakteristisk for ham var det, at han aldrig lukkede af, men Gang paa Gang tog sine Synspunkter op til Revision. Ikke mindst betød hans ivrige Syslen med engelsk Teologi og Kirkehistorie en stor Berigelse for ham. Maaske man, naar alt kommer til alt, bedst kan sammenligne ham med Typer som Englænderen Maurice og

Amerikaneren Bushnell. Men ogsaa Kierkegaard havde sat sine dybe Spor i hans indre Liv. Inderst inde var det vistnok Spørgsmaalet om Forholdet mellem Religion og Etik, der var hans egentlige teologiske Problem, som han stadig vedblev at kredse om.

I sine første Professoraar kastede Ammundsen sig over et indgaaende Studium af Luther, der fortsattes Livet igennem. Nye Fund og nye Synspunkter fra protestantisk saavel som fra katolsk Side gav dette Studium en særlig Tillokkelse. Helt forskellige Strømninger indenfor Forskningen stod overfor hinanden og brødes og bidrog hver paa sin Maade til at indvarsle den Lutherrenaissance, som har været karakteristisk for de seneste Decennier. Paa den ene Side stod Troeltsch og andre, der søgte at vise, i hvor høj en Grad Luthers Tanker var sammenvokset med middelalderligt Aandsliv og Tænkning — saa det blev yderst problematisk, om han havde mere at sige Nutiden; paa den anden Side stod de, der vilde bryde gennem det noget stivnede overleverede Lutherbillede ind til det friske og revolutionerende hos Reformatoren og netop heri mente at vinde frem til et Kildevæld, der ogsaa i Nutiden kunde virke frugtbargørende. Mange arbejdede samtidig paa denne Linie: Mænd som Holl, Billing og Söderblom for kun at nævne et Par, og Ammundsen var en af dem. Bogen »Den unge Luther« fra 1907 (suppleret med en Studie over »vore Reformatorers Nadverlære«) blev den første Frugt af dette Studium. Selv om den kun var en Skizze, var den et klart og dygtigt kirkehistorisk Arbejde, der vakte megen Opmærksomhed, og samtidig var den en meget personlig Bog, i en vis Forstand et Kampskrift. Han vedblev gennem Aarene at arbejde med denne Bogs Emne og vilde i Reformationsjubilæets Aar 1917 have udgivet den i ny Skikkelse, men andre Arbejder forhindrede det desværre. Efterladenskaberne viser, i hvilken Grad han i Mellemtiden havde uddybet sine Studier uden at have opgivet Grundtankerne i Ungdomsarbejdet — men desværre er Omarbejdelsen forblevet en Torso, der ikke kan udgives.

I 1907 blev Ammundsen tvunget ind paa en Vej, der paa mange Maader blev byrdefuld for ham, da han efter Biskop Fredrik Nielsens Død paatog sig at videreføre dennes Kirkehistorie. Det var et Arbejde, der havde hans levende Interesse, men det blev i en vis Forstand en Spændetrøje for ham — som han ganske vist Gang paa Gang foreløbig sprængte for at tage sig af andre Ting, men med det

Resultat, at dens Fuldendelse stadig trak ud, og at hans frie videnskabelige Virksomhed hæmmedes. Det blev de to Bind om Oplysningstiden og om det 19. Aarhundredes Kirkehistorie, der blev Frugten af dette Arbejde, den sidste udkommet 1925 i den af Professor Aage Friis redigerede Serie: Det nittende Aarhundrede, den første først afsluttet 1930.

Begge Bøger er betydelige Arbejder, baaret af udstrakt Læsning og intensivt Kildestudium. Ammundsen var myreflittig og skyede ingen Ulejlighed for at trænge til Bunds i det, han arbejdede med. Af sig selv var han næppe faldet paa netop at skildre Oplysningstiden, som han sikkert ikke følte sig særlig tiltrukket af. Og dog er det blevet en af de allerbedste kirkehistoriske Fremstillinger af denne Periode, der eksisterer. Det, der særlig fængslede ham, var at udrede, i hvilken Grad en Mængde af de Problemer, der trængte paa i Samtiden, allerede var foregrebet i det 18. Aarhundrede, og ganske særlig at skildre de Mænd i denne Periode, der pegede fremover, videnskabeligt og religiøst, en Rousseau, en Kant, en Hamann og hele den tyske Idealisme. Der var taget saa meget med af den almindelige Aandshistorie, at den specielt kirkehistoriske Ramme egentlig var sprængt; det var noget, som selve den skildrede Periode af sig selv lægger nær, men det var ogsaa noget, der var karakteristisk for Ammundsens kirkehistoriske Arbejdsmetode.

Ammundsens kirkehistoriske Hovedværk blev Bogen om det 19. Aarhundrede. Den skrev han i høj Grad con amore. I Modsætning til den yderlig kritiske Holdning overfor det 19. Aarhundredes Aandsliv og Teologi, der nu spores i vide Kredse, nærrede han stor Beundring overfor en Række af Aarhundredets betydeligste Kirke-mænd og kristne Tænkere, selv om han havde en stærk Følelse af, at det, de havde naaet, var langt mindre end de uløste Opgaver, de havde efterladt Eftertiden. Ogsaa denne Bog er mere en kristen Aandshistorie grupperet om de store ledende Personligheder end i egentlig Forstand en Kirkehistorie. Han indrømmede det selv, men sagde, at han ikke havde formaaet at beherske det uhyre Stof paa anden Maade; der maatte netop arbejdes ud fra mange forskellige Synspunkter, før det kunde lykkes at mestre det stridige Materiale helt. Fra tysk Side har der været klaget over, at Indstillingen overfor Tyskland var uvenlig og uretfærdig — ikke helt med Rette, omend Ammundsens specielle Interesser har forledt ham til at inddrage

Spørgsmaalet om Kristendom og Politik i tysk Belysning for stærkt. Bedst er Skildringen af England og af den katolske Kirke og Enkeltkarakteristiker af Mænd som Schleiermacher, Lamennais, Newman, Maurice og Bushnell for blot at nævne nogle enkelte.

Gang efter Gang standsedes Arbejdet med den almindelige Kirkehistorie af speciellere Skrifter. I 1911 skrev Ammundsen et Parti af den af J. C. Kall udgivne Biografi af hans Forgænger Fredrik Nielsen. 1912 udsendte han sin Bog om Søren Kierkegaards Ungdom som Universitetsfestskrift — en grundig og værdifuld Undersøgelse.

Mest var det dog hans praktisk-kirkelige, nationale og sociale Interesser og hans levende Optagethed af Spørgsmaalet om Kristendommens Forhold til den moderne Kultur og Stilling i de moderne Samfund, der til Tider lagde saa meget Beslag paa hans Kræfter, at det gik ud over Fuldførelsen af de egentlige videnskabelige Værker.

I den kristne Studenterbevægelse, der særlig efter Aarhundredskiftet gjorde sig ret stærkt gældende, tog han gennem hele sin Professortid levende Del som en af dens selvskrevne Førere — og 1915—18 som Formand for »Danmarks kristelige Studenterforbund«. Bøgerne »Til Opgør« og »Til Opbyggelse« (begge fra 1912) og paa en vis Maade ogsaa »Luthers lille Katekismus gennemgaaet i Ungdomsforedrag« (1923) foruden en lang Række Taler trykt i forskellige Tidsskrifter og Samlinger er Vidnesbyrd om denne Side af hans Virksomhed.

En Forhandling ført i det tyske Tidsskrift »Die christliche Welt« med Professor Martin Rade og cand. theol. Johannes Tiedje om Nationalitetskampen i Nordslesvig (»Nordslesvig« 1909) gjorde Indtryk saavel i Danmark som i Tyskland. Og med det lille Skrift »Engelske Arbejderførere om Kristendommen« (1911) henledte han Opmærksomheden paa den væsentlig forskellige Indstilling, engelske Arbejderførere i Nutiden indtog overfor Kristendommen i Sammenligning med, hvad der gennemgaaende var Tilfældet paa Fastlandet.

Ganske særlig Verdenskrigen tvang en Tid lang alle Ammundsens Tanker ind paa Nutiden og dens Problemer, men som det var hans Art, saaledes at han saa dem i Lyset af den historiske Udvikling. Saaledes blev hans Bog »Krig og krigsførende Kristne« (1916) til, et Greb ind i den samtidige Historie, meget fængslende, men naturligvis aaben for den Korrektur, som Eftertidens Videreudvikling og videre Perspektiv altid øver overfor Forsøg paa at skildre Samtidens

Historie. Et Efterslet hertil var »Et tysk-dansk Ordskifte« (med Rade og Pastor Johannes Tonnesen, 1919).

Man kan naturligvis sige, at Mangfoldigheden i Ammundsens Interesser og hans levende Optagethed af Nutidens Problemer ofte drog ham bort fra den rene Videnskab; men det gik ham her, som det er gaaet saa mange andre Historikere, at netop Deltagelsen i den aktuelle Historie gav ham et videre Perspektiv for Fortiden og saaledes ingenlunde var blot et Minus, men i mange Henseender et Plus, ikke blot for det snævrere videnskabelige Arbejde, men ogsaa for Universitetsundervisningen, som derigennem fik et særegent Liv og Aktualitet.

At Ammundsen i øvrigt i sit Fakultet fik en betydelig Indflydelse, behøver kun lige at nævnes. I Universitetsadministrationen blev han inddraget, da han 1914 indvalgtes i Konsistorium, en Stilling han beklædte til 1923. For Elers Kollegium var han Efor 1916—23. I 1917 kreeredes han til Dr. theol. honoris causa af Oslo Universitet.

Det var intet Spring for Ammundsen, da han 1923 overtog Bispeembedet i det nyoprettede Haderslev Stift. Ligesom han altid havde følt sin frie videnskabelige Gerning som et Arbejde, der til syvende og sidst netop skulde tjene Kirken, saaledes gav hans videnskabelige Skoling og intellektuelle Redelighed parret med hans store Retfærdighedssans og sjældne Forhandlingsevne ham en sikker Overlegenhed og upartisk Ro i Styrelsen af det ikke lette Grænsestift, hvor han i alle Dele af Befolkningen tiltvang sig en ikke almindelig Respekt.

Fra sin tidlige Ungdom havde Ammundsen taget levende Del i internationale kristelige Bevægelser, og mere og mere blev han draget ind i den økumeniske Kirkebevægelse, der i Aarene efter Verdenskrigen søgte at vække Kirkerne til at se deres særlige, fælles Ansvar overfor den Nød, som Krigen og Efterkrigstiden havde ført ind i. Mere end nogen anden blev han i den sidste halve Snes Aar af sit Liv Bindeleddet mellem den danske Kirke og de andre evangeliske Kirker, og han vandt gennem dette Arbejde et virkeligt internationalt Ry. »A man of real statesmanship and prudence«, saaledes karakteriseredes han efter sin Død af en betydelig engelsk Biskop, der havde været hans Medarbejder i mange Aar.

Bispestillingen gav i det hele Ammundsen Lejlighed til rig Udfoldelse af alle sine Evner; paa en lykkelig og frugtbar Maade sam-

ledes her hans mangesidige videnskabelige, nationale, sociale, internationale og praktisk kirkelige Interesser. Ganske vist fik han ikke den Lejlighed til Fortsættelse af sine videnskabelige Studier, som han havde haabet. Men særlig følgende Arbejder fortjener dog at nævnes som værdifulde kirkehistoriske Monografier fra disse Aar: »Social Kristendom, Fremstilling og Vurdering af W. Rauschenbusch's Kristendomssyn« (1931), den lange Indledning til den tyske Udgave af Edv. Lehmanns Bog om Grundtvig, der er en værdifuld selvstændig Grundtvigstudie, og Fremstillingen af det aandelige Liv i Sønderjylland fra 1864—1920 i »Sønderjyllands Historie fremstillet for det danske Folk«, red. af V. la Cour m. fl. Posthumt udkom en fortrinlig kort Oversigt over Danmarks Kirkehistorie i det tyske Samleværk »Ekklesia«, udg. af Fr. Siegmund-Schultze, Bd. II, 7: »Die Kirche in Dänemark«.

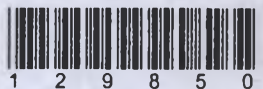
I øvrigt skal der her ikke tales udførligere om Ammundsens Virksomhed som Biskop. Det er som den betydelige Kirkehistoriker og den sjældne Lærer, han specielt mindes ved Københavns Universitet. Men naar han ud over det fik en fremskudt Plads i den sidste Generations danske Kirkehistorie og som Kirkemand vandt vid Anerkendelse udover vort Lands Grænser, saa var dette ganske vist ogsaa noget, der voksede naturligt ud af det trofaste Arbejde, han udførte i sin 22-aarige Virksomhed ved vort Universitet.

Utrykt Selvbiografi i Kbh.s Bispearkiv (1923). Universitetets Aarbog 1900—01, S. 680—86. H. Mulert i »Die Christliche Welt«, 1936 Sp. 1121 ff. Bishop V. A. in memoriam, Genève 1937. J. Nørregaard i »Kirken og Tiden« og »Kirke og Kultur« Febr. 1937. Udenlandske Mindeord i »Kirken og Tiden« April 1937. Efterladte Papirer og Breve i det kgl. Bibliotek.

J. NØRREGAARD.

BIANCO LINO A/S, KBHVN

DIS-Danmark

1 2 9 8 5 0